

כבוד ישראל

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כז

הלכה א

וכן יש לדיין לעשות מריבה עם הראוי לריב עמו ולקללו ולהכותו ולתלוש שערו ולהשביו באלוים בעל כרחו שלא יעשה או שלא עשה, שנאמר ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם ואשבועם באלהים.

הלכה ט

וכן יש לו לכפות ידים ורגלים ולאסור בבית האסורים ולדחוף ולסחוב על הארץ שנאמר חן למות חן לשרושי חן לענש נכסין ולאסורין.

הלכה י

כל אלו חדרבים לפי מה שיראה הדיין שזה ראוי לכך ושחשעה צריכה, ובכל יהיו מעשיו לשם שמים ואל יהיה כבוד חברות קל בעיניו שהרי הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת שיהיה זהיר שיש יחוס כבודם אלא לחוסין בכבוד המקום בלבד שכל המבזה את התורה גופו מחולל על חבריות והמכבד את התורה גופו מכובד על חבריות, ואין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כח

הלכה א

אסור לאדם לנהוג בשררה על הצבור ובנסות הרוח אלא בענוה ויראה, וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים מענש, ואינו רואה לו בן תלמיד חכם שנאמר לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב.

הלכה ב

וכן אסור לו לנהוג בחן קלות ראש אע"פ שהן עמי הארץ, ולא יפסיע על ראשי עם קדוש, אע"פ שהן חדיטות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצבאות השם שהוציא מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה, וסבול טורח הצבור ומשאן כמשה רבינו, שנאמר בו כאשר ישא האומן את היונק, וחרי הוא אומר ואצוה את שופטיכם זו אזהרה לדיין שיתבול את הצבור כאשר ישא האומן את היונק, צא ולמד ממשו רבו של כל הנביאים כיון ששלחו הקב"ה במצרים וסאמר ויצום אל בני ישראל אמרו מפי הקבלה שאמר לחם למשה ולאחרן על מנת שיהיו מקללים אתכם וסוקליו אתכם באבנים.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יט עמוד ב

וחאמר רב אשי: אפילו לאמן דאמר שנא שמחל על כבודו כבודו מחול - מלך שמחל על כבודו מחול, שנאמר +דברים י"ז+ שום תשים עליך מלך - שתחא אימתו עליך!

תוספות הרא"ש (סנהדרין שם)

אבל הא דמלך אינו יכול למחול משום דכתיב "כי לה' המלוכה" ומלכותא דארשא כעין מלכותא דרקינא, ואין בידו למחול. אפי' רבנן דפליגי חכא מודו גבי אגריפס, שקרא מעומד ושבחוחו חכמים דחתם שאני, שעשה לכבוד תורה, ואין שם הנאה לבירות אלא כבוד שמים.

רבינו יונה (סנהדרין)

כי אמרינן דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, משום דכבודו הוא כבוד של ישראל כולו, דחמלך שלהם ניכר, והלכך אינו יכול למחול כבודו של ישראל.

שו"ת המהר"ם מרוטנבורג (ח"א סימן ס')

שמחלך "אינו יכול למחול על כבודו שנאמר "כי לחי המלוכה" חממליך מלכים ולו המלוכה, ולחכי כתיב "שום תשים עליך מלך" ריבה בו שימות הרבו לומר שאין כבודו מחולי.

שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך

מלך שאין כבודו מחול דכתיב כי לחי המלוכה חממליך מלכים ולו חמלוכה, ולחכי כתיב שום תשים עליך מלך ריבה שימות הרבה, לומר שאין כבודו מחול.

דברי בן החפץ חיים על אביו: מתוך ספר כל בתבי החפץ חיים

"כבוד היה לורא לרוחו מאד. וכשאלתיו פעם הלא אנו מבקשים בתפילה חיים של עושר וכבוד. השיב לי זהו בקשה על כל עם ישראל וכענין שאנו אומרים חן כבוד לזמיר והוא ררוד רשות"

רמב"ם הלכות מלכים פרק ג

הלכה א

כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם, שנאמר שום תשים שתהא אימתו עליך, אין רוכבין על סוס, ואין יושבין על כסאו, ואין משתמשין בשרביטו, ולא בכתרו, ולא באחד מכל כלי תשמישיו, וכשהוא מת כולן נשרפין לפניו, וכן לא ישתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו אלא מלך אחר, לפיכך אבישג היתה מותרת לשלמה ואסורה לאדוניה.

הלכה ג

ואסור לראותו כשהוא ערום ולא כשהוא מסתפר, ולא כשהוא בבית המרחץ, ולא כשהוא מסתפג, ואינו חולץ, שנאמר וירקה בפניו וזה בזיון, ואפילו רצה אין שומעין לו, שהמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והואיל ואינו חולץ אינו מיבם, וכן [אם מת הוא] כיון שאי אפשר ליבם את אשתו כך אין חולצין לה, אלא תשב לעולם בזיקתה.

הלכה ה

המלך מסתפר בכל יום, ומתקן עצמו ומתנאה במלבושין נאים ומפוארים, שנאמר מלך ביפיו תחזינה עיניך, ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו, ומשים כתר בראשו, וכל העם באין אליו בעת שירצה, ועומדין לפניו ומשתחיים ארצה, אפילו נביא עומד לפני המלך משתחוה ארצה, שנאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך, אבל כהן גדול אינו בא לפני המלך אלא אם רצה, ואינו עומד לפניו אלא המלך עומד לפני כהן גדול, שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד, אעפ"כ מצוה על כהן גדול לכבד את המלך ולהושיבו ולעמוד מפניו כשיבא לו, ולא יעמוד המלך לפניו אלא כשיראל לו במשפט האורים, וכן מצוה על המלך לכבד לומדי התורה, וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמוד לפניהם ויושיבם בצדו, וכן היה והושפט מלך יהודה עושה אפילו לתלמיד חכם היה עומד מכאסו ומנשקו וקורא לו רבי ומורי, במה דברים אמורים בזמן שיהיה המלך בביתו לבדו הוא ועבדיו יעשה זה בצינעה, אבל בפרהסיא בפני העם לא יעשה, ולא יעמוד מפני אדם, ולא ידבר רכות, ולא יקרא לאדם אלא בשמו כדי שתהא יראתו בלב הכל.

הלכה ו

דרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול, וחייב הכל בכבודו, כך צוהו להיות לבו בקרבו שפל וחלל שנאמר ולבי חלל בקרבי, ולא ינהג גסות לב בישראל יתר מדאי, שנאמר לבלתי רום לבבו מאחיו, ויהיה חונן ומרחם לקטנים וגדולים, ויצא ויבא בחפציהם ובטובתם, ויחוס על כבוד קטן שבקטנים, וכשמדבר אל כל הקהל בלשון רבים ידבר רכות, שנאמר שמעוני אחי ועמי, ואומר אם היום תהיה עבד לעם הזה וגו', לעולם יתנהג בענוה יתירה, אין לנו גדול ממשה רבינו והוא אומר ונחנו מה לא עלינו תלונותיכם, ויסבול טרחם ומשאם ותלונותם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק, רועה קראו הכתוב, לרעות ביעקב עמו, ודרכו של רועה מפורש בקבלה כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא וגו'.

קוקה | ירדה ונפלא איךד ויגטו משנאיד מפניך: ל הנה וכוז קי וכוזה יאמר שוקה ירדה רבכות אלפי ישראל: | ו וכוז

כ"ז יקר... דרשה רבו שישראל ומשלו לרבים שיקר חיותם כמים, על כן כל דג פונה מיו לשוט לחן המים לטקס חיותה אבל איך וקפן פניו אל שפת המים כי לו וקרא מרש טקסו חיותה, כך שיראל נאמר בהם ויגרישם מן ירדנו לרוכ, שיהיו בונים הללו כי יציק חיותם בחלום טמטלה לרשע וכמשל שהיא ובי נקיצה לפסוק כן יהודה כרי כמסכת ברכות ופ"ג וכוזן שישראל כורחין טרה הי כחונן הבורח מבית הספר ורי הו נרין דו הפון הבורש מפקס חיוזו מונה פניו אל השפה ולחין, כך שישראל פני מיהם מן ארון כריה הי מפקס חיותם, ועל כן הורין המוכה כי המכה פניה מן פסקי רביי כבסס הארץ להארץ כוזו

דוד 8

שמואל א פרק יז

(י) ויאמר והפלשתי אני חרפתי את מערכות ישראל היום הזה תנו לי איש ונלחמה יחד: (יא) וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה ויחתו ויראו מאד:

(מ) ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלקי אבנים מן הנחל וישם אתם בכלי הרעים אשר לו ויבלקוט וקלעו בידו ויגש אל הפלשתי: (מא) וילך הפלשתי חלק וקרב אל דוד והאיש נשא הצנה לפניו: (מב) ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבוזהו כי היה נער ואדמני עם יפה מראה:

(מג) ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו:

(מד) ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה: ס

(מה) ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם ידוד צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת:

(מו) היום הזה יסגרך ידוד בידי והכיתך והסרתני את ראשך מעליך ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים ולחית הארץ וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל:

(מז) וידעו כל הקהל הזה כי לא פתח בַחַנְתִּי יְחוּשִׁיעַ יְדוּד כִּי לַיְדוּד חַמְלָמָה וְנָתַן אֹתָם בְּיָדוֹ:

(מח) והיה כי קם הפלשתי וילך ויקרב לקראת דוד וימהר דוד וירץ המערכה לקראת הפלשתי:

(מט) וישלח דוד את ידו אל הקלי ויקח משם אבן ויקלע ויך את הפלשתי אל מצחו ותטבע האבן במצחו ויפל על פניו ארצה:

(נ) ויחוס דוד מן הפלשתי בקלע ובאבן ויך את הפלשתי וימיתוהו וחרב אין ביד דוד:

(נא) וירץ דוד ויעמד אל הפלשתי ויקח את חרבנו וישלפח מתערה וימתתו ויכרת בה את ראשו ויראו הפלשתים כי מת גבורם וינסו:

(נב) ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו וירדפו את הפלשתים עד בואך גיא ועד שערי עקרון ויפלו חללי פלשתים בדרך שערים ועד גת ועד עקרון:

(נג) וישבו בני ישראל מדלק אחרי פלשתים ויששו את מחניהם: (נד) ויקח דוד את ראש הפלשתי ויבאהו ירושלם ואת כליו שם באהלו:

דוד 13

שמואל ב פרק י

(א) ויהי אחרי כן וימת מלך בני עמון וימלך חנון בנו תחתיו: (ב) ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש כאשר עשה אביו עמדי חסד וישלח דוד לנחמו ביד עבדיו אל אביו ויבאו עבדי דוד ארץ בני עמון:

(ג) ויאמרו שרי בני עמון אל חנון אדניהם המכבד דוד את אביך בעיניך כי שלח לך מנחמים הלוא בעבור חקור את העיר ולרגלה ולהפכה שלח דוד את עבדיו אליך:

(ד) ויקח חנון את עבדי דוד ויגלה את חצי זקנם ויכרת את מדויהם בחצי עד שתותיהם וישלחם:

(ה) ויגנזו לדוד וישלח לקראתם כי היו האנשים נכלמים מאד ויאמר המלך שבו בירחו עד יצמח זקנכם ושבתם:

(ו) ויראו בני עמון כי נבאשו בדוד וישלחו בני עמון וישכרו את ארם בית רחוב ואת ארם צובא עשרים אלף רגלי ואת מלך מעכה אלף איש ואיש טוב שנים עשר אלף איש:

(ז) וישמע דוד וישלח את יואב ואת כל הצבא הגברים:

(ח) ויצאו בני עמון ויערכו מלחמה פתח השער וארם צובא ורחוב ואיש טוב ומעכה לבדם בשדה:

(ט) ויראו יואב כי היתה אליו פני המלחמה מפנים ומאחור ויבחר מכל בחורי בישראל ישראל ויערך לקראת ארם:

(י) ואת יתר העם נתן ביד אבשי אחיו ויערך לקראת בני עמון: (יא) ויאמר ארם תחזק ארם ממני והיתה לי לישועה ואם בני עמון יחזקו ממך והלכתי לחושיע לך:

(יב) וַתִּחַזַק בְּעַד עֲמֹנֹי וַעֲרִי אֱלֹהֵינוּ וַיְדוּד יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו:

דוד 18

ד"ק שמואל ב פרק י

(ב) כאשר עשה אביו עמדי חסד - אמרו כי כשהיה בורח דוד ובאו אליו אביו ואמו ואחיו ואמר וינחם את פני מלך מואב הרגם מלך מואב אחר שהיו עמו חוץ מאח' מהם שברח לארץ בני עמון והחיהו נחש מלך בני עמון, ובדרש עוד לא תדרוש שלומם וטובתם אתה מוצא כמי שבא אליהם במדת רחמים סוף בא לידי כיוון ואיזה זה שנאמ' אעשה חסד עם חנון וגו' סוף בא לידי כיוון ויקח חנון את עבדי דודי וגו' ויצטרך להלחם עם ארבע אומות בני עמון וארם צובא ואיש טוב ומלך מעכה מי גרם לו ללוד כל זה שבקש לעשות טובה עם מי שאמר הקב"ה לא תדרוש שלומם וטובתם אמר לו הקב"ה ללוד אתה עובר על תורתני אני כתבתי לא תדרוש שלומם וטובתם ואתה עושה עמהם חסד אל תהי צדיק הרבה מכאן שלא יהא אדם מוותר על התורה:

כבוד ארץ ישראל 1

פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית פרק ב כתיב עד הנהר הגדול נהר פרת (דברים א ז), מפני כבוד ארץ ישראל נקרא לשם גדול, היינו דאמרי אינשי זיל לגבי דהינא ואידהן, ויש אומרים עבדא דמלכא כמלכא:

2

רמב"ם הלכות מגילה והנוכה פרק א {על פי ירושלמי מגילה אה} הלכה ה

שושן הבירה אע"פ שלא היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון קוראין בחמשה עשר שבה היה הנס שנאמר +אסתר ט+ ונוח בחמשה עשר בו, ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו הזמן, כדי שיהיו קוראין כבני שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה אף על פי שהן עתה חרבין הואיל והיו מוקפין בימי יהושע ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה.

מלחמה על כבוד ישראל 3

שמואל א פרק ז

(יז) ויען המבשר ויאמר נס ישראל לפני פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם וגם שני בניך מתו הפני ופינחס וארון האלהים נלקחה:

(יח) ויהי כהזכירו את ארון האלהים ויפל מעל הכסא אחרנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש וכבד והוא שפט את ישראל ארבעים שנה:

(יט) וכלתו אשת פינחס הרה ללת ותשמע את השמעה אל הלקח ארון האלהים ומת חמיה ואישה ותכרע ותלד כי נחפכו עליה צריה:

(כ) וכעת מותה ותדברנה הנצבות עליה אל תיראי כי בן ילדת ולא ענתה ולא שתה לבה:

(כא) ותקרא לנער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלהים ואל חמיה ואישה:

(כב) ותאמר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלהים:

8 שמואל א פרק יא שאל 5

(א) ויעל נחש העמוני ויחן על יבש גלעד ויאמרו כל אנשי יביש אל נחש כרת לנו ברית ונעבדך:

(ב) ויאמר אליהם נחש העמוני בואת אכרת לכם בנקור לכם כל עין ימין ושמתיה חרפה על כל ישראל:

(ג) ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם אין מושיע אתנו ויצאנו אליך:

(ד) ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו הדברים באזני העם וישאו כל העם את קולם ויבכו:

(ה) והנה שאול בא אחר הבקר מן השדה ויאמר שאול מה לעם כי יבכו ויספרו לו את דברי אנשי יביש:

(ו) ותצלח רוח אלהים על שאול בשמעו כשמעו את הדברים האלה ויחר אפו מאד:

(ז) ויקח צמד בקר וינתחוו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי שאול ואחר שמואל

כה יעשה לבקרו ויפל פחד ידוד על העם ויצאו כאיש אחד:

(ח) ויפקדם בבוק ויהיו בני ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף:

7

(ט) ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה לכם תשועה בחס כחם השמש ויבאו המלאכים ויגידו לאנשי יביש וישמחו:

(י) ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל הטוב בעיניכם:

(יא) והיה ממחרת וישם שאול את העם שלשה ראשים ויבאו בתוך המחנה באשמרת הבקר ויכו את עמון עד חם היום והיה הנשארים ויפצו ולא נשארו במם שנים יחד:

(יב) ויאמר העם אל שמואל מי האמר שאול ימלך עלינו תנו האנשים ונמיתם:

(יג) ויאמר שאול לא יומת איש ביום הזה כי היום עשה ידוד תשועה בישראל: